

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

07-08-207S

СИЛАБУС навчальної дисципліни		SYLLABUS	
Ділова риторика		Business rhetoric	
Освітній рівень: бакалаврський (перший)		Level of Education: Bachelor's (first)	
Галузь знань Соціальні і поведінкові науки	05	Field of Knowledge Social and behavioural sciences	
Спеціальність Економіка	051	Field of Study Economics	
Освітня програма: Управління персоналом і економіка праці		Degree Programme: Human Resource Management and Labour Economics	
Шифр за ОП	ФП-25.1	Code in Degree Programme	

РІВНЕ – 2024

Силабус навчальної дисципліни «**Ділова риторика**» для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійними програмами «**Управління персоналом і економіка праці**» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні і поведінкові науки». Рівне : НУВГП. 2024. 10 с.

ОП на сайті університету: <https://ep3.nuwm.edu.ua/26640/> ;

Розробник силабусу

е-підпис Малевич Леся Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства

Силабус схвалено на засіданні кафедри журналістики та українознавства
Протокол №1 від 28 серпня 2024 року

Завідувач кафедри

е-підпис Малевич Леся Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент.

Керівник (гарант) ОП «Управління персоналом і економіка праці»

е-підпис Юрчик Галина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІЕМ
Протокол №1 від 24 вересня 2024 року

Голова науково-методичної ради з якості ННІЕМ

е-підпис Ковшун Наталія Едуардівна, доктор економічних наук, професор.

© НУВГП, 2024

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Освітня програма	«Управління персоналом і економіка праці»
Спеціальність	051 Економіка
Рік навчання, семестр	2 рік навчання, 3 семестр (денна) / 2 рік навчання, 4 семестр (заочна)
Кількість кредитів	3
Лекції:	16 год. (денна) / 6 год. (заочна)
Практичні заняття	14 год. (денна) / 4 год. (заочна)
Самостійна робота	60 год. (денна) / 80 год. (заочна)
Курсова робота	ні
Форма навчання	денна / заочна
Форма підсумкового контролю	залік
Мова викладання	українська

Інформація про розробника

Лектор	 <p>Малевич Леся Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства.</p>
Вікіситет	http://wiki.nuwm.edu.ua/index.php/Малевич_Леся_Дмитрівна
ORCID	https://orcid.org/0000-0001-6597-8331
Як комунікувати	l.d.malevych@nuwm.edu.ua Актуальні оголошення на сторінці дисципліни в системі MOODLE

Мета і завдання

Мета вивчення дисципліни – підвищення рівня комунікативної компетентності студентів у сфері ділової комунікації, що передбачає знання основ класичної і сучасної риторики та практичне володіння сучасними технологіями публічного мовлення, мовного впливу, полемічної майстерності.

Основні завдання курсу: вивчення теоретико-практичних засад публічного ділового мовлення, видів, жанрів і форм сучасного ділового публічного мовлення, ознайомлення з еволюцією ділової риторики, вироблення практичних навичок підготовки і виголошення публічних промов різних типів залежно від мети, теми, ситуації, аудиторії, розвиток навичок аргументації та полемічної майстерності.

Після вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- зміст риторики як науки, систему основних понять, термінів і законів;
- коротку історію й основні джерела світової і вітчизняної риторики;
- методи створення текстів різнотипних промов, принципи доцільної композиції тексту;

- основи аргументації, ефективного словесного оформлення виступу;
- правила поведінки оратора й основи моделювання аудиторії;
- особливості мовного впливу під час ділових публічних виступів;

Після вивчення навчальної дисципліни студенти повинні вміти:

- продукувати тексти різних типів промов з потрібної теми і для різних ситуацій;
- виголошувати публічні промови різних типів, уміти підтримувати увагу аудиторії;
- доцільно використовувати мовні засоби (тропи і фігури);
- застосовувати прийоми ефективною аргументації і мовного впливу;
- проводити риторичний аналіз ділового публічного мовлення;
- критично ставитися до свого мовлення і суспільної мовної практики;
- розвивати власний ораторський стиль.

Посилання на розміщення навчальної дисципліни на навчальній платформі Moodle

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=5874>

Компетентності

Загальні компетентності

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності

СК19. Навички ефективно здійснювати ділові комунікації; розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності; застосовувати методи управління поведінкою та конфліктами.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 06. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

ПРН-30. Ефективно здійснювати ділові комунікації; розуміти та використовувати у професійній діяльності принципи психології; застосовувати методи управління поведінкою та конфліктами.

Структура та зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія та історія риторики

Тема 1. Риторика як наука, мистецтво і прикладна дисципліна

Предмет, мета і завдання курсу. Співвідношення понять «публічне мовлення», «риторика», «ораторське мистецтво». Сутність і компоненти сучасної риторичної формули. Риторичні закони. Концептуальний закон. Закон моделювання аудиторії. Стратегічний закон. Тактичний закон. Мовленнєвий закон. Закон ефективної комунікації. Системно-аналітичний закон. Основні поняття та розділи класичної риторики.

Тема 2. Історичні витоки риторики

Виникнення публічного мовлення у Стародавній Греції та його особливості. Видатні ритори античної Греції (Горгій, Демосфен, Сократ, Платон, Аристотель). Функції публічного мовлення у Стародавньому Римі. Ораторство Цицерона та Г.Ю. Цезаря.

Витоки української риторики. Словесна культура Київської Русі. Риторика в Києво-Могилянській академії. Роль Феофана Прокоповича, Івана Вишенського, Григорія Сковороди у розвитку риторичної теорії. Українська риторична спадщина XIX-XX століть.

Тема 3. Види, жанри і форми сучасного публічного мовлення

Сучасні класифікації видів публічного мовлення. Соціально-політичне, академічне, судове, соціально-побутове красномовство. Основні жанри публічних виступів. Новітні жанри публічного мовлення (пітчінгові промови, виступи на TED-конференціях, вебінарах, відео- та онлайн-презентації та ін.). Монологічні, діалогічні, полілогічні форми сучасного публічного мовлення.

Змістовий модуль 2. Практика ділового публічного мовлення

Тема 4. Підготовка до публічного мовлення і моделювання аудиторії

Задум, ідея, тема. Гіпотеза. Концепція. Стратегії і тактики. Загальні вимоги до публічного виступу. Формулювання теми виступу. Етапи підготовки до публічного виступу.

Умови ефективної мовленнєвої комунікації. Шляхи подолання опору аудиторії. Урахування особливостей аудиторії. Види аудиторії. Підтримування уваги аудиторії в ході виступу. Періоди уваги. Способи і прийоми підтримування уваги.

Тема 5. Структура ділового публічного виступу

Основні частини промови (зачин, вступ, виклад, висновки, кінцівка), їх характеристика. Методи викладу матеріалу (дедуктивний, індуктивний, аналогічний, стадійний, концентричний). Типи висновків, доцільність їх застосування. Позначення структурних частин виступу. Місце важливої інформації. Види планів виступу.

Тема 6. Образ промовця і мовне оформлення публічного виступу

Умови успішного виголошення публічного виступу. Образ оратора. Поведінка оратора в аудиторії. Зовнішній вигляд оратора. Манера виступу. Рух під час виступу. Погляд. Пози та жести. Техніка дихання і техніка мовлення. Голос, темп, інтонація. Індивідуальність оратора. Прийоми боротьби з хвилюванням під час виступу. Риторичний ідеал. Логос, етос, пафос як ознаки ораторської майстерності. Комунікативні ознаки мовлення. Поняття тропів і фігур та критерії їх виділення й розрізнення. Види тропів і їх використання у публічних промовах. Характеристика основних фігур. Сторітелінг. Роль і місце фігур у промові, специфіка їх використання.

Тема 7. Публічне ділове мовлення як мистецтво переконання

Аргументація. Теза і аргумент як основні категорії диспозиції. Логічна аргументація (закони тотожності, суперечності, виключення третього, достатньої підстави). Аналогічна аргументація. Демонстрація. Логічні помилки. Універсальні прийоми ефективної аргументації. Правила і засоби переконання.

Структура дисципліни в розрізі програмних результатів навчання

Теми	Програмні результати навчання			
	ПРН6	ПРН15	ПРН20	ПРН30
Тема 1	+	+	+	
Тема 2		+	+	
Тема 3		+	+	
Тема 4	+	+	+	+
Тема 5	+	+	+	+
Тема 6		+	+	+
Тема 7	+	+	+	+

Навчальна робота здобувача:

- лекції – 16 год. (денна) / 6 год. (заочна);
- практичні заняття – 14 год. (денна) / 4 год. (заочна);
- самостійна робота – 60 год. (денна) / 80 год. (заочна).

Бюджет часу, розподіл балів за темами та формами навчання

Теми	Кількість годин				Бали
	Усього	у т.ч.			
		лекції	практ.	сам.р.	
Змістовий модуль 1. Теорія та історія риторики					
Тема 1. Риторика як наука, мистецтво і прикладна дисципліна	14/12	4/2	2	8/10	10
Тема 2. Історичні витоки риторики	10/12	2	2	6/12	5
Тема 3. Види, жанри і форми сучасного публічного мовлення	10/12	2	2/2	6/10	10
Модульний контроль 1					20
Змістовий модуль 2. Практика ділового публічного мовлення					
Тема 4. Підготовка до публічного мовлення і моделювання аудиторії	12/14	2/2	2	8/12	5
Тема 5. Структура ділового публічного виступу	12/14	2/2	2	8/12	5
Тема 6. Образ промовця і мовне оформлення публічного виступу	12/14	2	2/2	8/12	5
Тема 7. Публічне ділове мовлення як мистецтво переконання	20/12	2	2	16/12	20
Модульний контроль 2					20
Усього	90	16/6	14/4	60/80	100

Форми та методи навчання

Форми навчання: лекція, практичне заняття, самостійна робота.
Методи навчання: інформаційно-ілюстративний, метод проблемного викладу, методи інтерактивного навчання (робота в групах і парах, рольові ігри, мозковий штурм, дискусії, аналіз ситуацій, виступів, історій), проєктний, інформаційно-комунікаційний.

Інструменти, обладнання, програмне забезпечення

Мультимедійні і проєкційні засоби, інформаційно-комунікаційні системи, програмне забезпечення для створення і редагування аудіоматеріалів (подкастів).

Порядок та критерії оцінювання результатів навчання

Для досягнення цілей та завдань курсу студентам потрібно засвоїти теоретичний матеріал, виконати завдання до практичних занять, скласти модульні контролі знань. У результаті вони зможуть отримати такі **обов'язкові** бали:

- 60 балів – за вчасне та якісне виконання завдань практичних занять і самостійну роботу;

- 40 балів – модульний контроль, який складається з двох модулів (МК 1 – 20 балів, МК 2 – 20 балів).

Усього 100 балів.

Підсумковий контроль - залік.

Шкалу оцінювання з детальним розподілом балів наведено на сторінці навчальної дисципліни на навчальній платформі Moodle:

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=5874>

Модульний контроль проходить у формі тестування із застосуванням системи Moodle.

Студенти можуть отримати **додаткові** бали за підготовку есе дослідницького характеру, наукових доповідей, тез, статей за темою курсу. Тему дослідницької роботи можна вибрати самостійно за погодженням із викладачем. Додаткові бали студентам також можуть бути зараховані за конкретні пропозиції з удосконалення змісту навчальної дисципліни.

Лінк на нормативні документи, що регламентують проведення поточного та підсумкового контролів знань студентів, можливість подання апеляції:
<http://nuwm.edu.ua/struktumi-pidrozdili/navch-nauk-tsentri-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>

Інформаційні ресурси

Основна література

1. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів. Київ : Наш формат, 2016. 256 с.
2. Борґ Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. Київ : Фабула, 2019. 394 с.
3. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава : ПолтНТУ, 2019. 247 с.
4. Середа Н. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ : навч. посібн. К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

Додаткова література

5. Бондаренко В.В. Риторика : конспект лекцій. Харків, 2008.
6. Бортун К. О., Козловська Д. В. Основи красномовства. Матеріали для самостійної роботи студентів. Вінниця : Документ Принт, 2019.
7. Бредермайер К. Чорна риторика. Влада і магія слова = Schwarze Rhetorik. Macht und K. : Паблішер, 2018. 192 с.
8. Дзюба, М., Малевич Л. Іронічні інвективи як протидія новомові російської пропаганди (на матеріалі блогу Сергія Стерненка в «Газеті по-українськи»). Лінгвостилістичні студії. Вип. 18, 2023. С. 28-35.
9. Лінгвосвіт сучасної фахової комунікації [Електронний ресурс]: монографія / [І.Колеснікова, Н.Краснопольська, Л.Малевич, В.Товстенко та ін.]. Київ : КНЕУ, 2022. 201 с.

10. Малевич Л.Д., Дзюба М.М. Використання мережних ресурсів для формування термінологічної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей // Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Том 76. №2. С. 137-151.
11. Мамчич О.Б., Калініна І.П. Риторика. Навчально-методичний посібн. Чернігів : НУЧК, 2020.
12. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика : навч. посіб. 2-ге вид., стер. К. : Вища школа, 2006.
13. Онуфрієнко Г.С. Риторика : навч. посіб. для студентів ВНЗ. К. : Центр учб. літератури, 2007.
14. Сагач Г.М. Риторика : навч. посіб. для студентів серед. і вищ. навч. закладів. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К. : Видавн. дім «Ін Юре», 2000.
15. Borchers T. Rhetorical Theory : An Introduction. Long Grove, 2011.
16. Eckhouse B. Competitive Communication: A Rhetoric for Modern Business. Oxford : Oxford University Press, 1999. 578 p.
17. Edward M. Clift. How Language is Used to do Business: Essays on the Rhetoric of Economics. The Edwin Mellen Press, Lewiston, 2008.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

18. Директива Європейського Парламенту та Ради Європи "Про узгодження певних положень, визначених законами, підзаконними актами та адміністративними положеннями у державах-членах стосовно надання аудіовізуальних медіа-послуг" [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://cedem.org.ua/library/dyrektyvayevropejskogo-parlamentu-ta-rady-yees-2010-13>.
19. Пономарів О. Д. Мовно-стилістичні поради [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/>
20. Клуб «Красномовець». Режим доступу: <https://krasnomovec.club/ritoryka-jak-mystectvo/>
21. Середа Н. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/reader/161792740>
22. Кальниш В. В., Кальниш Ю. Г. Формування громадсько-політичної поведінки великих груп населення (інформаційно-комунікаційні аспекти) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sd.net.ua/2012/03/08/povedinka-natovpu.html>

Перелік соціальних / «м'яких» навичок (soft skills)

Навички комунікації, здатність пристосовуватися, здатність до колаборацій, креативність, переконливість, лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння вирішувати конфліктні ситуації, працювати в команді, здатність логічно і системно мислити.

Дедлайни та перескладання

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється відповідно до «Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП» <https://ep3.nuwm.edu.ua/25072>. Згідно з цим документом реалізується право студента на повторне вивчення дисципліни чи повторне навчання на курсі.

Перескладання модульних контролів здійснюється згідно з <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/15311>

Оголошення стосовно дедлайнів складання та перескладання оприлюднюються на навчальній платформі Moodle <https://exam.nuwm.edu.ua/>

Неформальна та інформальна освіта

Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно з Положенням про неформальну освіту <http://ep3.nuwm.edu.ua/18660/>.

Здобувачі вищої освіти можуть самостійно опанувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними навчальними результатами дисципліни/освітньої програми та перевірялися в підсумковому оцінюванні.

Правила академічної доброчесності

За списування під час проведення модульного контролю студент позбавляється подальшого права складати матеріал і в нього виникає академічна заборгованість.

За списування під час виконання окремих завдань, студенту знижується оцінка відповідно до ступеня порушення.

Документи стосовно академічної доброчесності (про плагіат, кодекс честі студентів, документи Національного агентства стосовно доброчесності) наведено в розділі «Якість освіти» на офіційному веб-сайті університету: <http://nuwm.edu.ua/sp/akademichna-dobrochesnistj>

Вимоги до відвідування

Студенту не дозволяється пропускати заняття без поважних причин. За об'єктивних причин пропуску занять (довідка про хворобу, інша поважна причина) студент може самостійно вивчити пропущений матеріал на платформі Moodle <https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=5395>

Студент має право оформити індивідуальний графік навчання відповідно до Положення <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/6226>

Здобувачі на заняттях можуть використовувати мобільні телефони та ноутбуки, але винятково з навчальною метою з цієї дисципліни.

Академічна мобільність. Інтернаціоналізація

Здобувачі вищої освіти мають змогу реалізувати право на академічну мобільність в українських та зарубіжних ЗВО згідно з розробленими в НУВГП процедурами та відповідно до документів:

- Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу Національного університету водного господарства та природокористування <http://ep3.nuwm.edu.ua/4398/>
- Порядок перезарахування результатів навчання за програмами академічної мобільності в Національному університеті водного господарства та природокористування <http://ep3.nuwm.edu.ua/19458/>.
- Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#n8>.

Лектор

Малевиц Л.Д., кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри журналістики та українознавства

Автор

Завідувач кафедри ЖУ

Леся МАЛЕВИЧ

Затверджено

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

Валерій СОРОКА

документ підписаний КЕП
Номер документа СИЛ №1288
Підписувач Сорока Валерій Степанович
Підписувач (дані КЕП):
Сертифікат 3FAA9288358EC00304000009B6C3700C8C2C100